

سال‌نمای امنیت ملی
جمهوری اسلامی ایران
تحولات راهبردی ۱۳۹۴
چشم‌انداز ۱۳۹۵

زیر نظر شورای نویسندگان

تحرکات و تهدیدات نظامی داعش

مقدمه

گروه موسوم به دولت اسلامی عراق و شام (داعش) در سال ۱۳۹۴ هم‌متحمل شکست‌هایی در عراق و سوریه شد و هم‌پیروزی‌هایی به دست آورد. در مناطق کردنشین عراق و سوریه، در مقابل تحرکات داعش مقاومت‌های جدی صورت گرفت و ضمن جلوگیری از پیشروی نیروهای این گروه، برخی از مناطق تحت اشغال آن پس گرفته شد. ارتش و نیروهای مردمی عراق نیز موفق به آزادسازی مناطق مهمی از غرب این کشور شدند. در مقابل، داعش موفق به اشغال بخش‌های دیگری از سرزمین‌های عراق و سوریه شد. به نظر می‌رسد در سال ۱۳۹۴ ارزش شکست‌هایی که در عراق و سوریه به داعش تحمیل شد، بسیار بیشتر از ارزش موفقیت‌هایی بوده که این گروه به دست آورده است. در حال حاضر روند پیشرفت داعش در عراق و سوریه متوقف شده و نشانه‌های زیادی مبنی بر تضعیف توان این گروه در حوزه‌های مختلف وجود دارد. البته این به معنای پایان پیش‌روی‌ها و تحرکات داعش نیست، چون این گروه تروریستی - تکفیری در زمینه انجام اقدامات غافل‌گیرانه و نیز تغییر زمین بازی تا کنون قابلیت‌های زیادی از خود نشان داده است. تصرف ناگهانی چند شهر مهم استان الانبار عراق و شهر پالمیرای سوریه در اردیبهشت ۱۳۹۴ و نیز انجام عملیات‌های تروریستی در نقاط مختلف جهان از جمله شواهد مؤید این استدلال محسوب می‌شوند.

پیش‌روی‌های داعش در عراق و سوریه

ماهیت و فلسفه وجودی داعش و نیز واقعیات پیش‌روی این گروه تروریستی - تکفیری به گونه‌ای است که حیات آن وابسته به تحرک و پیش‌روی مداوم است. در حقیقت، بدون استمرار تحرک و پیش‌روی، داعش هم به لحاظ اعتقادی و هم به لحاظ سیاسی نمی‌تواند وجود داشته باشد. از لحاظ اعتقادی

نمی‌تواند دوام بیاورد، چون فلسفه وجودی آن در مقابله و مبارزه بی‌امان و مداوم با شر-که همان کفار شامل مسیحیان، رافضی‌ها و مرتده‌ها هستند- و گسترش دامنه خیر در سایه خلافت اسلامی است. از لحاظ سیاسی هم نمی‌تواند وجود داشته باشد، چون به رغم داشتن عناصری از موجودیت دولت (مانند سرزمین، جمعیت، حکومت و حاکمیت)، از سوی دیگران به عنوان دولت به رسمیت شناخته نشده و گروه تروریستی قلمداد می‌شود؛ مسئله‌ای که باعث می‌شود تلاش برای تثبیت موقعیت نه تنها به بقای این گروه نینجامد، بلکه زوال سریع‌تر آن را در پی داشته باشد.

در واقع، هم امنیت فیزیکی و هم امنیت هستی‌شناختی داعش تا حدود زیادی در گرو پیش‌روی و تحرک مداوم است. در همین راستا، در سال ۱۳۹۴ نیز داعش همچنان با کمک دو تکنیک نظامی برجسته خود، یعنی تغییر جبهه نبرد و حمله غافل‌گیرانه، مناطق و بخش‌هایی از خاک سوریه و عراق را تصرف نمود. شهر الرمادی، مرکز استان الانبار روز ۲۷ اردیبهشت، در پی حمله‌ای غافل‌گیرانه از سوی داعش، به دست این گروه تروریستی-تکفیری افتاد. در واقع، ارتش عراق که به لحاظ نفرت و تجهیزات نسبت به مهاجمان داعش برتری داشت، در مقابل سرعت عمل و انگیزه بالای نیروهای داعشی تسلیم شد و علاوه بر واگذار نمودن شهر به دشمن، تعداد قابل توجهی از سلاح‌های آمریکایی از جمله تانک و موشک‌انداز را نیز بر جای گذاشت که به دست نیروهای مهاجم افتادند.

سقوط الرمادی مرکز استان الانبار، بزرگ‌ترین استان سنی‌نشین عراق، ضربه حیثیتی بزرگی به دولت عراق و حامیانش وارد کرد؛ به طوری که وزیر دفاع آمریکا ضمن انتقاد از نیروهای عراقی به دلیل نداشتن اراده جنگیدن با داعش، اعلام کرد: «ما می‌توانیم به آن‌ها آموزش نظامی و تجهیزات بدهیم اما مشخصاً نمی‌توانیم به آن‌ها اراده و خواست جنگیدن بدهیم» و عراقی‌ها نیز در مقابل، به انتقاد از آمریکا و عدم حمایت نظامی کافی این کشور از ارتش عراق پرداختند و این مسئله را دلیل تصرف الرمادی توسط داعش اعلام کردند. بعد از الرمادی، فلوجه و حدیثه دو شهر مهم و بزرگ دیگر استان الانبار نیز به تصرف داعش درآمدند. این تحرکات و تحولات نشان داد داعش متوقف نشده و همچنان میل به تحرک و پیش‌روی دارد. نیروهای داعش پیش از تصرف الرمادی، پایگاه الولید، منطقه‌ای راهبردی در مرز عراق و سوریه را تحت کنترل خود درآوردند. این منطقه بخش وسیعی از مسیر بغداد به دمشق را شامل می‌شود. شهر الطنف سوریه در آن سوی خط مرزی عراق نیز سه روز پیش از تصرف الرمادی و پس از تسلط داعش بر شهر تاریخی پالمیرا و بخش‌هایی از استان حمص، به اشغال این گروه تروریستی-تکفیری درآمده بود. تصرف پالمیرا (تدمر) که در نزدیکی گذرگاه مهم مرزی سوریه و عراق (قائم و ابوکمال) واقع است و به استان الانبار راه دارد، این امکان را برای داعش فراهم نمود تا مناطق تحت اشغال خود در عراق و سوریه را به هم متصل کند. داعش همچنین از طریق تصرف پالمیرا، میان دو محور عملیاتی خود در حمص و دیرالزور پیوند ایجاد کرد. بنابراین از منظر راهبردی، اشغال و حفظ پالمیرا و الرمادی برای داعش بسیار

داعش که تردید در تصویر خود به‌عنوان بازبگری شکست‌ناپذیر را برای بقا و پیگیری اهداف خویش خطرناک می‌داند، با تغییر جبهه نبرد و حمله برق‌آسا و ناگهانی به مناطق مرکزی سوریه و عراق و تصرف دو شهر مهم پالمیرا و الرمادی، همگان را بار دیگر غافل گیر نمود.

مهم بود. علاوه بر این، تصرف بخش‌های وسیعی از خاک عراق و سوریه در فاصله زمانی کوتاهی، برای داعش که در نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و به‌ویژه در نبرد کوبانی شکست‌هایی را متحمل شده و خیلی‌ها را به این نتیجه رسانیده بود که روند پیشرفت و پیش‌روی داعش متوقف شده، روحیه بخش و به همان اندازه برای دشمنان این گروه تروریستی - تکفیری به لحاظ حیثیتی و روانی مخرب بود.

تغییر جبهه نبرد و حمله برق‌آسا به عنوان دو تاکتیک رایج و برجسته در استراتژی نظامی «حمله غافل‌گیرانه» داعش، در تصرف الرمادی و پالمیرا نقش کانونی داشتند. در واقع، به دنبال ناکامی داعش در تداوم پیروزی‌ها و پیشرفت‌های خود در تابستان ۱۳۹۳ (به‌ویژه عدم موفقیت در دستیابی به اربیل و دیگر مناطق کردنشین عراق در مرداد ۱۳۹۳) و همچنین، شکست‌های این گروه در آملی (شهریور ۱۳۹۳)، کوبانی (بهمن ۱۳۹۳) و تکریت (فروردین ۱۳۹۴) و نیز متوقف شدن روند حرکت رو به جلوی آن در مناطق غربی و مرکزی عراق و بخش‌های شمال شرق سوریه، تصور و برداشت شکست‌ناپذیری این گروه تروریستی - تکفیری دچار خدشه شد. داعش که تردید در تصویر خود به عنوان بازیگری شکست‌ناپذیر را برای بقا و پیگیری اهداف خویش خطرناک می‌داند، با تغییر جبهه نبرد و حمله برق‌آسا و ناگهانی به مناطق مرکزی سوریه و عراق و تصرف دو شهر مهم پالمیرا و الرمادی، همگان را بار دیگر غافل گیر نمود و به این ترتیب در تصویر شکست‌پذیری خویش در منظر نیروهای خودی و نیز دشمنان بیرونی تردید ایجاد کرد. البته، اهمیت راهبردی تصرف این دو شهر نیز برای داعش بسیار بالا بود که به آن اشاره شد.

شکست‌ها و عقب‌نشینی‌های داعش در عراق و سوریه

شکست‌ها و عقب‌نشینی‌های داعش که بلافاصله بعد از پیروزی‌ها و پیش‌روی‌های چشم‌گیر آن در خرداد و تیر ۱۳۹۳ شروع شد، در سال ۱۳۹۴ نیز ادامه پیدا کرد. در ابتدای فروردین ۱۳۹۴ داعش متحمل شکست بزرگی در شهر تکریت، مرکز استان صلاح‌الدین شد و بعد از بیش از یک ماه درگیری، شهر را تسلیم نیروهای عراقی (متشکل از ارتش این کشور، نیروهای مردمی و عشایر) نمود. آزادسازی تکریت، ضمن دورنمودن خطر داعش از بغداد، راه را برای مقابله با این گروه در موصل باز نمود. همچنین، بازپس‌گیری تکریت، زادگاه صدام حسین و پایگاه نیروهای بازمانده حزب بعث که به داعش پیوسته‌اند و نقش برجسته‌ای در طراحی‌ها و عملیات‌های این گروه تروریستی - تکفیری ایفا کرده‌اند، از اهمیت نمادین بالایی برخوردار است. شکست بعدی را کردهای سوریه با پشتیبانی هوایی ائتلاف بین‌المللی ضد داعش در «تل ابیض» و «عین موسی» به داعش تحمیل کردند. شهر تل ابیض که از آن به عنوان گلوگاه جاده اصلی بین مرز ترکیه و شهر الرقه (پایگاه اصلی داعش) یاد می‌شود، در اواخر خرداد ۱۳۹۴ به کنترل نیروهای کرد درآمد.

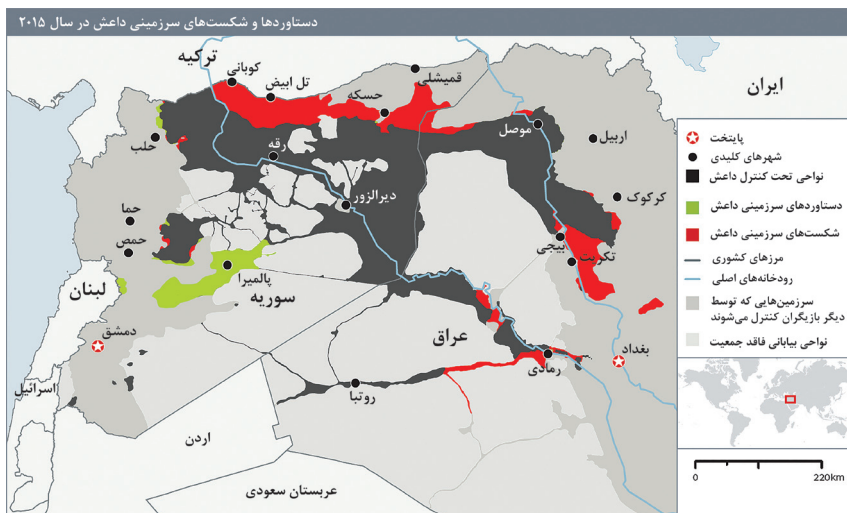
چون تل ابیض یکی از مسیرهای مهم تدارکاتی داعش بوده و نقش دروازه‌ای به سوی مقر این گروه در الرقه را ایفا می‌کرد، برخی معتقدند آزادسازی آن توسط کردها، بزرگترین ضربه به داعش از زمان

داعش از نوامبر ۲۰۱۴
ضمن شروع به پذیرش
بیعت گروه‌های تکفیری
و تروریستی در خارج
از حلقه داخلی (عراق
و سوریه)، ولایاتی
خودخوانده ایجاد کرد
و در نوامبر ۲۰۱۵ اعلام
کرد که ۱۹ ولایت در
محدوده جغرافیایی
حلقه داخلی (عراق و
سوریه) و ۱۸ ولایت
بین‌المللی (خارج از
عراق و سوریه) را اداره
می‌کند.

اعلام «خلافت اسلامی» توسط این گروه تا آن زمان بوده است. در اوایل تیرماه نیز شهر عین موسی در ۵۶ کیلومتری الرقه توسط نیروهای کرد سوری از داعش پس گرفته شد. عین موسی از راه‌های اصلی ارتباطی بین استان‌های حلب و حسکه به شمار می‌رود و از این جهت، دارای اهمیت راهبردی است. آزادسازی نهایی شهر بیجی و پالایشگاه مهم بیجی توسط نیروهای عراقی در مهرماه، پس از چندین مرتبه دست به دست شدن این شهر بین داعش و دولت عراق، از دیگر شکست‌های داعش در سال ۱۳۹۴ به شمار می‌رود. آزادی شهر سنجار توسط نیروهای پیشمرگه اقلیم کردستان عراق با کمک نیروی هوایی ائتلاف بین‌المللی ضد داعش در آبان ۱۳۹۴، به لحاظ راهبردی و حیثیتی ضربه دیگری به داعش وارد نمود. شکست داعش در سنجار پس از شکست این گروه در زمار و تلعفر در سال ۱۳۹۳، آخرین حلقه ارتباطی داعش با شمال شرق سوریه از مسیر شمال غرب عراق را تنگ‌تر نموده است.

این مسئله نه تنها باعث کاهش فشارها بر کردهای سوریه در استان حسکه شد، بلکه حلقه محاصره موصل را نیز تکمیل‌تر نمود. موفقیت نیروهای عراقی در بازپس‌گیری الرمادی در دی‌ماه، شکست بسیار مهم دیگری است که در سال ۱۳۹۴ بر داعش تحمیل شده است. هم‌اکنون نیز نیروهای عراقی در حال تلاش برای آزادی فلوجه و حدیثه در استان الانبار هستند که تا کنون موفقیت‌هایی هم به دست آورده‌اند. در صورت آزادی این دو شهر، داعش با تنگناهای بیشتری مواجه خواهد شد و در مقابل، دست دولت عراق برای در هم شکستن کامل داعش در موصل بازتر می‌شود. در سوریه نیز ارتش این کشور به همراه حامیان و همچنین نیروهای کرد با حمایت هوایی ائتلاف به‌ویژه آمریکا، در استان حلب موفقیت‌هایی در برابر داعش به دست آورده‌اند. نقشه زیر وضعیت کلی داعش و همچنین دستاوردها و شکست‌های سرزمینی این گروه در عراق و سوریه در سال ۲۰۱۵ را نشان می‌دهد.

با وجود شکست‌ها و عقب‌نشینی‌های داعش در سال ۱۳۹۴، همان‌گونه که در نقشه مشاهده می‌شود این گروه هنوز هم بخش قابل توجهی از خاک سوریه و عراق را در کنترل خود دارد. البته، داعش در تمامی مناطق تحت کنترل خویش در عراق و سوریه، هم از لحاظ اقتصادی و هم از لحاظ نظامی تحت فشار است و این نیز عمدتاً ناشی از حملات هوایی گسترده از سوی نیروهای ائتلاف ضد داعش و همچنین روسیه به مواضع این گروه است. بر اساس آمار وزارت دفاع آمریکا، این کشور به همراه دیگر اعضای ائتلاف ضد داعش تا ۱۰ فوریه ۲۰۱۶ (۲۱ بهمن ۹۴)، مجموعاً حدود ۱۰ هزار حمله هوایی در عراق و سوریه انجام داده‌اند که بخش عمده‌ای از این حملات متوجه گروه داعش بوده است. روسیه که از اواخر سپتامبر ۲۰۱۵ به طور مستقیم و در قالب حملات هوایی در حمایت از حکومت بشار اسد وارد درگیری‌های سوریه شده، نیز تا کنون حملاتی را علیه گروه داعش انجام داده است. نقشه زیر مکان‌های مورد حمله روسیه و نیروهای ائتلاف ضد داعش به رهبری آمریکا در سوریه را در یک بازه زمانی چندماهه نشان می‌دهد.

حملات بریتانیا، روسیه و ائتلاف به رهبری آمریکا در سوریه

حملات هوایی ائتلاف به رهبری آمریکا

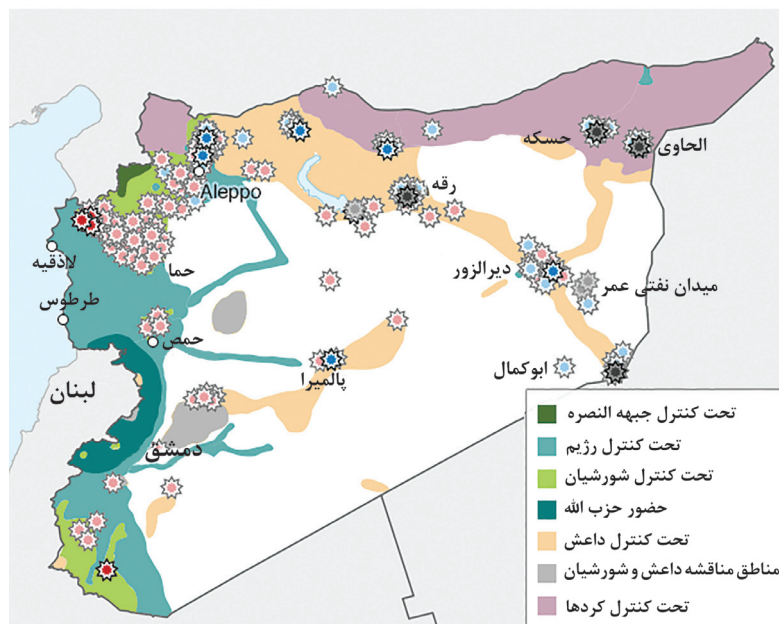
بریتانیا

۲۸ ژانویه تا ۳ فوریه ۲۰۱۶ ۱۹ ژانویه تا ۲ فوریه ۲۰۱۶

۳۰ سپتامبر ۲۰۱۵ تا ۲۷ ژانویه ۲۰۱۶ ۳ دسامبر ۲۰۱۵ تا ۱۸ ژانویه ۲۰۱۶

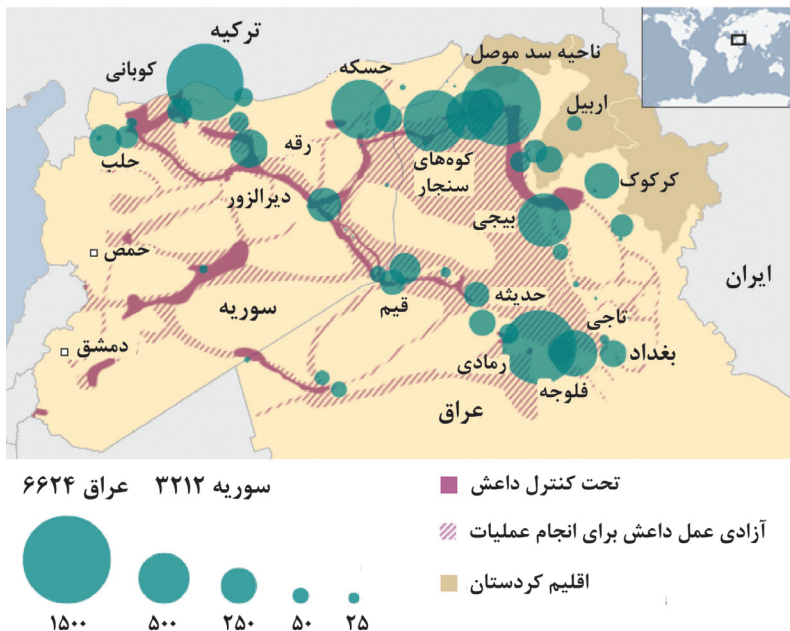
حملات هوایی و موشکی روسیه

۳۰ سپتامبر ۲۰۱۵ تا ۲۵ ژانویه ۲۰۱۶ ۲۶ ژانویه تا ۱ فوریه ۲۰۱۶

نقشه زیر نیز مکان‌های مورد حمله نیروهای ائتلاف ضد داعش به رهبری آمریکا در عراق و سوریه را تا ۱۰ فوریه ۲۰۱۶ نشان می‌دهد.

حملات ائتلاف به رهبری آمریکا در سوریه و عراق

این حملات علاوه بر تلفات و خساراتی که به نیروی انسانی و ابزارآلات جنگی داعش وارد نموده، در کنار مسئله کاهش شدید قیمت نفت و سخت‌گیری‌ها و فشارهای بیشتر بر دیگر منابع درآمدی این گروه، باعث کاهش درآمدهای داعش در سال ۱۳۹۴ شده است. طبق گزارشی مربوط به اکتبر ۲۰۱۴، در آن زمان داعش روزانه بیش از ۱۲۰ هزار بشکه نفت صادر می‌کرد که بر اساس برآوردها، در اواخر نوامبر ۲۰۱۵ این میزان به ۴۰ هزار بشکه در روز کاهش پیدا کرده است. البته، بر اساس گزارشی از سوی مؤسسه رند^۱ سهم درآمدهای نفتی از کل درآمدهای داعش چندان زیاد نیست و درآمدهای حاصل از مالیات، مصادره، باج‌گیری، اخاذی و قاچاق نقش مهم‌تری در بودجه این گروه دارند. با وجود این، با توجه به کاهش وسعت سرزمین‌های تحت اشغال داعش و نیز اقدامات و فشارهای بیشتر علیه این گروه، درآمدهای آن در سال ۱۳۹۴ به شدت زیر فشار بود. بر اساس برخی اسناد متعلق به داعش، در اواخر ۲۰۱۵ به دلیل آنچه «شرایط استثنایی»^۲ خوانده شده، دستمزد همه نیروها («مجاهدین») به تعبیر اسناد مذکور) به نصف تقلیل پیدا کرده است.

1. RAND

2. exceptional circumstances

تحركات و اقدامات داعش در خارج از سوریه و عراق

به تعبیر اندیشکده مطالعات جنگ (ISW)، داعش جهان را به «سه حلقه جغرافیایی» تقسیم کرده است: ۱. حلقه داخلی، شامل عراق و شام (سوریه)؛ ۲. سرزمین‌های نزدیک، شامل خاورمیانه بزرگ و شمال آفریقا؛ و ۳. سرزمین‌های دور که شامل اروپا، شرق آسیا و ایالات متحده آمریکا می‌شود. در مورد تحركات داعش در حلقه داخلی در بالا بحث شد. به نظر می‌رسد از همان ابتدا هدف اولیه داعش، تثبیت موقعیت خود در حلقه داخلی (عراق و سوریه) بوده است. پس از تثبیت در حلقه داخلی، تلاش برای نفوذ به حلقه سرزمین‌های نزدیک و نابودی حکومت‌های به تعبیر خود «طاغوتی» و نیز مرته‌ها (کسانی که اندیشه‌هایی غیر تفکرات مورد قبول داعش دارند) گام بعدی است. بعد از آنکه حلقه سرزمین‌های نزدیک زیر چتر خلافت اسلامی مورد نظر داعش قرار گرفت، نوبت به نبرد برای فتح حلقه سرزمین‌های دور و نابودی کفار و در نهایت مسلط نمودن قرائت داعشی از اسلام بر جهان است.

با وجود این، به نظر می‌رسد فشارهایی که در یک سال گذشته در عرصه عملی به داعش وارد شده، این گروه را به این نتیجه رسانده که قبل از تثبیت موقعیت خود در حلقه داخلی یا حتی ممکن است در راستای تثبیت موقعیت خویش در این حلقه، دست به اقدام در حلقه‌های دوم و سوم یا سرزمین‌های نزدیک و دور بزند. تلاش برای یارگیری از میان گروه‌های تکفیری و افراطی در کشورهای مختلف و ایجاد ولایات خودخوانده، اقدام به انجام حملات تروریستی در حلقه سرزمین‌های نزدیک و دور و همچنین استفاده از پتانسیل «گرگ‌های تنها» برای انجام عملیات‌های تروریستی و انتحاری به‌ویژه در حلقه سرزمین‌های دور، از جمله مهم‌ترین حربه‌هایی هستند که داعش در این راستا از آن‌ها بهره برده است.

در بحث یارگیری، داعش از نوامبر ۲۰۱۴ ضمن شروع به پذیرش بیعت گروه‌های تکفیری و تروریستی در خارج از حلقه داخلی (عراق و سوریه)، ولایاتی خودخوانده ایجاد کرده است. در نوامبر ۲۰۱۵ این گروه اعلام کرد که ۱۹ ولایت در محدوده جغرافیایی حلقه داخلی (عراق و سوریه) و ۱۸ ولایت بین‌المللی (خارج از عراق و سوریه) را اداره می‌کند.

ولایت خراسان، ولایت غرب آفریقا و ولایت قفقاز سه مورد از مهم‌ترین ولایت‌های خودخوانده داعش هستند که در سال ۲۰۱۵ موجودیت‌شان توسط این گروه تروریستی - تکفیری اعلام شد. کسب بیعت گروه تروریستی بوکوحرام (گروه تروریستی مشهوری که در نیجریه فعالیت می‌کند و طبق آمارها، در سال ۲۰۱۴ بیش از خود داعش انسان کشته است) در مارس ۲۰۱۵ برجسته‌ترین موفقیت داعش در زمینه یارگیری از میان گروه‌های افراطی در سال ۱۳۹۴ محسوب می‌شود. در لیبی نیز گروه‌های هوادار داعش موفقیت‌های مهمی به دست آورده‌اند. ولایت البرقه در شرق، ولایت الطرابلس در غرب و ولایت الفیزان در جنوب لیبی، سه ولایتی هستند که رهبر داعش موجودیت آن‌ها را در سال ۲۰۱۴ اعلام کرد. حمله به هتل کورینتیا در طرابلس که باعث مرگ حداقل ۹ نفر شد، کشتار بی‌رحمانه تعدادی از کارگران

مسیحی مصری در دو نوبت و تصرف شهر بندری سرت (زادگاه معمر قذافی) و چند شهر اطراف آن، از جمله مهم‌ترین اقدامات گروه‌های حامی داعش در لیبی در سال ۱۳۹۴ بوده‌اند.

تسلط بر شهر سرت این امکان را به داعش می‌دهد تا بر تنگناهای ارتباطی خود با دو قاره‌ای که امکان جذب نیروهای زیادی از آن‌ها دارد، فائق آید. در واقع، داعش از طریق مناطق تحت کنترل خود در لیبی، خیلی راحت می‌تواند از تونس (که بزرگترین منبع نیروگیری داعش در جهان است) و دیگر کشورهای آفریقایی و حتی از اروپا (از طریق دریای مدیترانه) نیرو جذب نماید و ضمن آموزش نظامی به آن‌ها، در راستای اهداف خود از آن‌ها استفاده کند. بر اساس ارزیابی سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا، تعداد نیروهای داعش در لیبی دو برابر شده و به ۶۵۰۰ نفر رسیده است. جان برنان، رئیس سازمان سیا، اخیراً گفته است: «[داعش] لیبی به آهن‌ربایی برای [جذب] نه تنها افراد در درون این کشور، بلکه [اشخاصی] از قاره آفریقا و همچنین از بیرون تبدیل شده است». باراک اوباما، رئیس جمهور آمریکا، از مشاوران ارشد اطلاعاتی و نظامی خود خواسته تا استفاده گسترده از نیروی نظامی در لیبی برای گشودن جبهه جدیدی علیه داعش را بررسی کنند. روز ۱۹ فوریه ۲۰۱۶ آمریکا طی حملات هوایی، یک کمپ متعلق به داعش در مصراته را هدف قرار داد که باعث کشته شدن تعداد زیادی از نیروهای این گروه شد.

داعش صحرای سینا نیز در سال ۱۳۹۴ بسیار فعال بوده و اقدامات تروریستی گسترده‌ای انجام داده است. بر اساس اخبار و گزارش‌های پراکنده‌ای که وجود دارد، در سال ۲۰۱۵ داعش صحرای سینا طی چندین عملیات تروریستی، بیش از ۱۱۰ نیروی نظامی و امنیتی و نیز شهروند مصری را کشته و تعداد زیادی را نیز زخمی نموده است. بمب‌گذاری هوایمای مسافربری روسیه که باعث سقوط آن در صحرای سینا (در ۳۱ اکتبر ۲۰۱۵) و کشته شدن ۲۲۴ مسافر آن شد را نیز باید به آمار تلفات تروریستی داعش صحرای سینا افزود. البته در مقابل، بر اساس گزارش‌های رسمی دولت مصر، نیروهای نظامی و امنیتی این کشور نیز در سال ۲۰۱۵ بیش از ۹۰۰ نفر از شبه‌نظامیان صحرای سینا را از بین برده و تعدادی را زخمی و دستگیر کرده‌اند. در تونس که بر اساس ارزیابی‌ها از به ازای هریک میلیون نفر جمعیت آن ۲۷۲ نفر جذب داعش شده و از این لحاظ رکورددار است نیز در سال ۱۳۹۴ حامیان داعش دو اقدام تروریستی بزرگ انجام دادند. در ۱۸ مارس ۲۰۱۵ دو مرد مسلح هوادار داعش به موزه ملی باردو (Bardo) در تونس حمله کردند که طی آن یک افسر امنیتی و ۲۱ توریست خارجی (از ایتالیا، اسپانیا، بریتانیا، ژاپن و کلمبیا) کشته و ده‌ها نفر دیگر نیز زخمی شدند. همچنین در ۲۶ ژوئن ۲۰۱۵ فرد مسلحی به توریست‌های اروپایی در سواحل تونس حمله نمود که طی آن ۳۸ نفر کشته و تعدادی هم زخمی شدند.

داعش در سال ۲۰۱۵ سه حمله تروریستی نیز در عربستان سعودی انجام داده است. این گروه در ۵ ژانویه طی حمله‌ای به نیروهای مرزبانی عربستان در مرز عراق و عربستان، ۳ نیروی مرزبانی سعودی را کشت. حمله انتحاری به مسجد شیعیان در روستای قدیح (هم‌زمان با جشن میلاد امام هفتم (ع)) در

به نظر می‌رسد در سال ۱۳۹۵ داعش در سوریه نیز با فشارهای افزون‌تری مواجه می‌شود. فشارها بر داعش در حلقه داخلی (عراق و سوریه) تنها از سوی نیروهای بیرونی نخواهد بود، بلکه دشواری‌های ناشی از کاهش منابع مالی این گروه (به دلیل تنگ‌تر شدن حلقه منابع درآمدی آن)، نیز مشکلاتی را پیش روی آن قرار می‌دهد.

تاریخ ۲۲ می ۲۰۱۵ نیز حداقل ۲۱ شهید و ۱۲۳ زخمی بر جای گذاشت. حمله انتحاری جوانی ۲۱ ساله به مسجدی در شهر «ابها» در ۱۸ اوت ۲۰۱۵ هم باعث کشته شدن حداقل ۱۵ نفر (از جمله چند کماندوی ویژه نیروی پلیس عربستان) و زخمی شدن تعدادی دیگر گردید. کویته ها هم در سال ۱۳۹۴ شاهد اولین حمله تروریستی در خاک خود بعد از بیش از ۲۰ سال بودند. این حمله تروریستی که در ۲۶ ژوئن ۲۰۱۵ از سوی داعش صورت گرفت و یکی از مساجد شیعیان کویت را هدف قرار داد، باعث شهادت ۲۷ نفر و زخمی شدن ده ها تن شد. داعش در ۱۲ نوامبر ۲۰۱۵ حمله تروریستی وحشیانه ای نیز در پایتخت لبنان انجام داد که باعث شهادت ۴۳ تن و مجروح شدن بیش از ۲۰۰ نفر شد.

داعش در سال ۱۳۹۴ چند حمله تروریستی نیز در یمن انجام داد که مهم ترین آن ها، در تاریخ ۲۱ مارس ۲۰۱۵ رخ داده است. در این روز، چهار حمله انتحاری به دو مسجد در صنعا صورت گرفت که بر اثر آن، حداقل ۱۳۷ نفر کشته و بیش از ۲۰۰ تن زخمی شدند. در سال ۱۳۹۴ داعش در افغانستان نیز فعال بوده است. فعالیت های داعش در افغانستان بیشتر در ولایت ننگرهار در شرق این کشور و به ویژه بخش «اچین» این ولایت متمرکز بوده است. داعشی ها حتی اقدام به راه اندازی رادیویی تحت عنوان «رادیو خلافت» در ولایت ننگرهار نمودند که البته در حمله ۱۲ بهمن نیروی هوایی افغانستان، این ایستگاه رادیویی منهدم شد. داعش ولایت خودخوانده خراسان در سال ۱۳۹۴ چند عمل تروریستی نیز در افغانستان انجام داد که مهم ترین آن ها، حمله انتحاری در بیرون از بانکی در جلال آباد (در حالی که کارگران دولتی در صف منتظر دریافت حقوق خود بودند) بوده است که در اثر آن حداقل ۳۴ نفر کشته و ۱۲۵ تن زخمی شدند.

پخش فیلمی با محتوای کشتن چند فرد از طریق قراردادن آن ها بر روی چاله هایی پر از مواد منفجره و ربودن تعدادی از مسافران هزاره شیعه در ولایت زابل، از دیگر اقدامات مهم داعش در افغانستان در سال ۱۳۹۴ محسوب می شوند. اخیراً نیروهای افغان با حمایت هوایی آمریکا و نیروی هوایی افغانستان توانسته اند در ولایت ننگرهار عملیات هایی علیه داعش انجام داده و آن ها را به سمت کوه های مرزی افغانستان و پاکستان برانند. در منطقه آسیای مرکزی نیز در سال ۱۳۹۴ طرفداران داعش فعالیت هایی داشته اند. در تاجیکستان، بحث تهدید داعش بسیار جدی است. تعداد زیادی از شهروندان این کشور به داعش پیوسته اند. پیوستن گل مراد حلیمف، از فرماندهان نیروی ویژه پلیس تاجیکستان، به داعش در سال ۱۳۹۴ باعث افزایش ترس حکومت دوشنبه و نیز همسایگان تاجیکستان به ویژه روس ها از احتمال خیزش داعش در این کشور شده است. دولت امامعلی رحمان تدابیر شدیدی برای مقابله با اسلام گرایان افراطی اتخاذ نموده است. در اواخر جولای ۲۰۱۵ جنبش اسلامی ازبکستان با داعش اعلام بیعت کرد. همچنین، در اواسط جولای ۲۰۱۵ نیروهای امنیتی قرقیزستان حمله دو فرد مظنون به ارتباط با داعش را به پایتخت این کشور و در نزدیکی پایگاه هوایی روسیه در قرقیزستان خنثی کردند. اخبار پراکنده ای هم در مورد برخورد نیروهای امنیتی روسیه با طرفداران داعش در محدوده قفقاز شمالی منتشر شده است.

تفکر داعش پرور و زمینه های داعش پروری باعث شکل گیری داعش شده است. بنابراین طبیعی است تا زمانی که تفکر و زمینه های داعش پروری از بین نرود، داعش هم از بین نخواهد رفت و در اشکال مختلف باز تولید و از راه های گوناگون به حیات خود ادامه خواهد داد.

داعش در سال ۱۳۹۴ دامنه فعالیت‌ها و عملیات‌های خود را به حلقه سرزمین‌های دور نیز گسترش داد. دو حمله بزرگ تروریستی در پاریس در ژانویه و نوامبر ۲۰۱۵ که در مجموع به کشته شدن حدود ۱۵۰ نفر و زخمی شدن تعداد زیادی انجامید، دو حمله تروریستی ماه می و دسامبر در گارلند تگزاس و سن برناردینو کالیفرنیا آمریکا که ۱۴ کشته و بیش از ۲۰ زخمی بر جای گذاشت و حملات ژانویه ۲۰۱۶ پایتخت اندونزی که حداقل ۴ کشته و ۲۵ زخمی در پی داشت، از جمله مهم‌ترین اقدامات و فعالیت‌های داعش در حلقه سرزمین‌های دور در سال ۱۳۹۴ محسوب می‌شوند. یکی از مهم‌ترین تاکتیک‌های داعش در انجام فعالیت‌های تروریستی در حلقه سرزمین‌های دور، استفاده از پتانسیل «گرگ‌های تنها» است. گرگ تنها، اصطلاحاً به فردی اطلاق می‌شود که به دلایل مختلف از جمله الهام‌گیری از تفکر خاص، پتانسیل انجام اقدامات تروریستی و انتحاری را در وجود خود دارد.

چشم‌انداز ۱۳۹۵

تفکر داعش‌پرور و زمینه‌های داعش‌پروری باعث شکل‌گیری داعش شده است. بنابراین طبیعی است تا زمانی که تفکر و زمینه‌های داعش‌پروری از بین نرود، داعش هم از بین نخواهد رفت و در اشکال مختلف بازتولید و از راه‌های گوناگون به حیات خود ادامه خواهد داد. با وجود این و بر اساس روندهای گذشته و حال، می‌توان به امکان تضعیف و زوال بیشتر داعش در سال ۱۳۹۵ خوش‌بین بود. در محدوده حلقه داخلی (عراق و سوریه)، دولت عراق مصمم است در سال ۱۳۹۵ موصل را آزاد کند. پیشرفت‌ها و موفقیت‌هایی که نیروهای عراقی در سال ۱۳۹۴ در برابر داعش داشته‌اند، حلقه محاصره موصل را تنگ‌تر کرده و اگر روند موجود ادامه پیدا کند، آزادسازی موصل غیرقابل دستیابی نیست. در صورت اجرای توافقات صورت‌گرفته برای ایجاد آتش‌بس و شروع روند انتقالی در سوریه، فرصت و امکان بسیار بیشتری نیز برای برخورد با داعش و جبهه النصره در سوریه فراهم خواهد شد.

در مجموع به نظر می‌رسد در سال ۱۳۹۵ داعش در سوریه نیز با فشارهای افزون‌تری مواجه می‌شود. فشارها بر داعش در حلقه داخلی (عراق و سوریه) تنها از سوی نیروهای بیرونی نخواهد بود، بلکه دشواری‌های ناشی از کاهش منابع مالی این گروه (به دلیل تنگ‌تر شدن حلقه منابع درآمدی آن)، نیز مشکلاتی را پیش روی آن قرار می‌دهد. علاوه بر این، اقدامات و فعالیت‌های تروریستی داعش در حلقه سرزمین‌های نزدیک و دور، باعث حساسیت بیشتر نسبت به تهدیدات این گروه تروریستی - تکفیری در سطح جهان شده و اراده و عزم برخورد با آن را بالاتر برده است. ورود قدرت‌های مهمی مانند روسیه، بریتانیا، کانادا و استرالیا به جنگ علیه داعش در ۲۰۱۵ و همچنین، افزایش حضور فرانسه در جبهه مقابله با داعش، به دنبال حوادث تروریستی نوامبر ۲۰۱۵ در این کشور و نیز افزایش کمک‌ها و حمایت‌ها از دولت و نیروهای عراقی در برخورد با داعش از جمله شواهدی است در این مورد می‌توان به آن‌ها اشاره نمود.